

A group of seven diverse children of various ethnicities are smiling and looking upwards towards the camera. They are arranged in a circle, with their heads tilted back. The children are wearing colorful clothing: a blue long-sleeved shirt, a pink long-sleeved shirt, a yellow long-sleeved shirt, a purple long-sleeved shirt, a pink long-sleeved shirt, a purple long-sleeved shirt, and a red long-sleeved shirt. The background is a plain, light-colored surface.

Å FÅ EN 6-ÅRING I FAMILIEN

**Tema
Adopsjon**

- OM ADOPSJON AV ELDRE BARN

INNLEDNING

Å adoptere et litt eldre barn er en spennende reise som kan bli ditt livs mest fantastiske opplevelse. Det kan bli et eventyr og en prosess som gir helt nye perspektiver på tilværelsen. På noen områder kan det oppleves som vanskeligere og mer utfordrende å bli mor eller far til et eldre barn enn en baby, men på andre områder kan det faktisk oppleves som lettere.

Å bli forelder til et eldre barn stiller raskt en del krav som ved adopsjon av spedbarn kommer noen år senere. Dette kan oppleves som vanskeligere. Du kastes umiddelbart ut i foreldrerollen med alt den innebærer, fra å overøse barnet med kjærlighet til samtidig å sette tydelige grenser. Barnet opplever at livet hun er vant med, forandres totalt, i en alder der hun i stor grad er bevisst på hva som skjer. Plutselig skal hun bli kjent med nye mennesker og et nytt land, som kan være veldig ulikt fra det hun hittil har opplevd. Vel har hun lengtet og drømt om å få en mor og far, men hun hadde ikke kunnet forestille seg at livet på det nye stedet skulle være så annerledes. Det litt eldre adopterte barnet gjør en kjempejobb i å finne seg til rette og knytte seg til sin nye familie og sine nye omgivelser.

Med denne teksten håper jeg å kunne formidle hvilken glede det kan være å bli foreldre til et eldre barn. Samtidig håper jeg at jeg klarer å gi en realistisk beskrivelse av noen av de problemstillingene man ofte også må takle. De samme problemstillingene kan oppstå ved adopsjon av et spedbarn også, men når man adopterer et litt eldre barn, kommer de raskere og noen ganger før man egentlig har rukket å knytte seg til hverandre og bli ordentlig kjent.

Erfaringene jeg støtter meg på i denne teksten, har jeg skaffet meg gjennom de fem årene vi har vært foreldre til en gutt som var nesten seks år da han kom til oss, gjennom samtaler og intervjuer med andre foreldre som har adoptert litt eldre barn, og med nå voksne adopterte som kom til Sverige som "store barn". I tillegg har jeg studert litteratur og forskning om adopsjon og adopterte barn.

Å få bli mor til sønnen min er den største gaven jeg har fått i livet – og jeg angrer ikke et sekund på at det ble en "seks år gammel baby" vi hentet fra den andre siden av havet.

Jeg retter en stor takk til Gunilla Andersson i Adoptionscentrum, som både har vært min coach og mentor i arbeidet med denne teksten, og som har bidratt sterkt til at mitt livs eventyr ble noe av!

Dalarö, september 2001

Lotta Bjurel

"Med denne teksten håper jeg å kunne formidle hvilken glede det kan være å bli foreldre til et eldre barn. Samtidig håper jeg at jeg klarer å gi en realistisk beskrivelse av noen av de problemstillingene man ofte også må takle."

"Det å gå glipp av babytiden føles kanskje ikke så viktig i begynnelsen, men jeg tror det lønner seg å være forberedt på at man kommer til å føle savn og sorg over at noen andre har vært så heldige å få ta seg av barnet de første årene."

EN ANNERLEDES MÅTE Å VÆRE FORELDRE PÅ

Å bli foreldre til et barn på fire, fem eller seks år er en annen måte å bli adoptivforeldre på – enda mer ulikt den "vanlige" foreldrerollen enn å bli adoptivforeldre til et lite barn. Parallelt med å bli mor eller far kastes man ganske brått og brutalt inn i en pedagog- og lærerrolle. Man kommer raskt inn i en virkelighet som består av å klatre i trær, grise med sand, leke med dukker, undersøke hva som finnes i skuffer og skap, og andre ting som barn synes er morsomt. Man får bruk for sin kreativitet, fantasi og innlevelsessevne fra første stund sammen med barnet, og man får oppleve hverdagen på en helt ny måte.

I en slik situasjon går man riktignok glipp av den første babytiden, men man får noe annet isteden. I permisjonstiden får man blant annet sjansen til å oppdage sin egen verden på nytt – gjennom tre-, fire-, fem- eller seksåringens øyne. Man undersøker lekeplassen, parken eller skogen i stedet for å trille barnevogn, man blar i billedbøker og snakker om hva ting heter, og man prater og prater hele tiden for å gi barnet sitt et nytt språk. Og man blir utrolig stolt når de første setningene begynner å komme, kommunikasjonen tar en ny vending og setter ny fart!

Helt fra starten av er man veldig fysisk aktiv som forelder; man kaster og sparker ball, leker i sandkassen, plasker i vannpytter og "pusler med" ting hjemme. Barnet har like stort behov for begge foreldrene helt fra første stund, akkurat som den lille babyen, men på en annerledes og ofte veldig tydelig måte. Det er en person med egen vilje og en egen historie som kommer inn i ens liv – og det fascinerende med det er å få "puslebrikkene" som utgjør livet til hvert enkelt familiemedlem, til å passe sammen og danne et helt nytt bilde.

Det å gå glipp av babytiden føles kanskje ikke så viktig i begynnelsen, men jeg tror det lønner seg å være forberedt på at man kommer til å føle savn og sorg over at noen andre har vært så heldige å få ta seg av barnet de første årene. Denne sorgen oppveies imidlertid mangfoldige ganger når man ser barnet sitt vokse og utvikle seg.

HVORDAN KAN MAN FORBEREDE SEG?

Adoptivforeldre til et litt eldre barn må ha en stor porsjon empati og innlevelsessevne. De må prøve å forstå hva barnet vil når det ikke snakker samme språk. I tillegg må de prøve å sette seg inn i hva barnet kan ha opplevd, og hvor det har fått sin oppfatning av hvordan verden fungerer, og hvilke regler som finnes i det sosiale samspillet. Mange av spillereglene som fantes i hjemlandet, gjelder ikke i Skandinavia, og det kan skape forvirring i ulike situasjoner når barnets atferd styres av det han har opplevd før han kom hit.

Det er viktig at adoptivforeldre til et litt eldre barn stiller så mange spørsmål som mulig om hvordan tilværelsen har artet seg i

opprinnelseslandet; hva barnet har vært med på, hvordan han pleier å reagere på forskjellige ting og i ulike situasjoner, hva slags mat han liker og ikke liker. Var det strengt og veldig rutinepreget på barnehjemmet, og forekom fysisk straff? Måtte barna ta vare på seg selv i stor grad? Tegnet de, sang de eller gjorde de noe annet sammen med voksne? Har barnet gått på skole? Hvordan har det vært med legebesøk og -kontakt? Har han vært hos tannlege? Hvordan var det? Har han måttet trekke tenner, og fikk han i så fall bedøvelse? (Som regel gis ikke bedøvelse fordi det er så dyrt.) Hvert svar foreldrene får, blir en puslebrikke i barnets historie og et verktøy for hvordan de kan forholde seg for å gi all den kjærlighet de ønsker, og samtidig gi den oppdragelsen og sette de grensene som alle barn trenger. Svarene kan også gi viktig næring til fantasien som gjør det lettere å sette seg inn i hvordan barnet opplever ulike situasjoner.

Det litt eldre adopterte barnet tolker ulike situasjoner ut fra hva han har opplevd før han kom til sine nye foreldre. Det vi som foreldre må gjøre, er å prøve å forstå hva han opplever, og eventuelt gi nye forklaringer og innfallsvinkler som passer bedre i den nye livssituasjonen.

En fremgangsmåte for å skaffe mest mulig informasjon er å be adopsjonskontakten om å stille spørsmål til det utenlandske barnehjemmet eller fosterhjemmet der barnet bor. Det er også mulig å be om bakgrunnsmateriale om tiden før barnet kom på barnehjem eller i fosterhjem. Det er ikke alltid man kan få tak i slik informasjon før man reiser for å hente barnet sitt, men man kan be om å få tilgang til den når man er der. Når foreldre ber om å få slik informasjon, er det viktig at både de selv og adopsjonskontakten i utlandet er bevisst på at hensikten er å gi barnet et best mulig utgangspunkt i det nye landet og den nye familien. Det handler jo om å kunne forstå barnet og støtte det i den store omveltningen det innebærer å bytte land, språk, mat og omsorgspersoner og bli en del av en familie. Informasjonen om barnets bakgrunn er også viktig for barnet selv, når tankene og spørsmålene omkring opphavet og opprinnelsesfamilien begynner å dukke opp.

Når man sitter der i det fremmede landet og har sitt etterlengtede barn på fanget, kan det være vanskelig å huske alle spørsmålene. Et godt tips er derfor å skrive dem ned og be om å få intervju lederen for barnehjemmet eller en annen som kjenner barnet godt, uten at barnet selv er med. Når barnet er til stede, har man så lett for å bare konsentrere seg om henne og glemme det man ville spørre om.

Noe annet som kan være til hjelp, og som det pleier å være ganske lett å få, er et skjema over hvordan barnets dag pleier å se ut. Når pleier hun å stå opp? Når inntas de ulike måltidene? Hvilke aktiviteter er barnet med på i løpet av dagen? Når er det leggetid, og hvordan er leggerutinene? Hva slags mat liker barnet spesielt godt? Hva slags mat vil hun absolutt ikke spise? (Det sistnevnte pleier imidlertid ikke å bli en

"Det litt eldre adopterte barnet tolker ulike situasjoner ut fra hva han har opplevd før han kom til sine nye foreldre. Det vi som foreldre må gjøre, er å prøve å forstå hva han opplever, og eventuelt gi nye forklaringer og innfallsvinkler som passer bedre i den nye livssituasjonen."

"Å lære seg barnets språk er en for stor oppgave, men å lære seg noen ord og setninger på språket er uvurderlig for kontakten den første tiden."

særlig lang liste; på et barnehjem spiser barna som regel det som blir servert!)

Det er en fordel å kjenne til disse tingene, ikke for å gjenskape de samme rutinene hjemme, men for å gjøre overgangen så myk som mulig og for til en viss grad å forstå hvordan tilværelsen har artet seg. Jo mer jeg som forelder vet, jo bedre forstår jeg atferden til barnet mitt. Dermed kan jeg også være til bedre hjelp og støtte.

Det er også en fordel å få vite hvilke leker barnet er vant med. Disse lekene kan man ta meg seg hjem og fortsette å bruke. Å observere barn, både på samme alder som ens eget og yngre barn, og lære så mye man kan om hvilke leker og aktiviteter barn driver med, er også en god måte å forberede seg på. For et nylig ankommet adoptert barn er foreldrene de første lekekameratene i det nye landet og den nye tilværelsen.

I barnets hjemland kan man også prøve å få tak i CD-er med barnesanger fra landet og på landets språk.

Å lære seg barnets språk er en for stor oppgave, men å lære seg noen ord og setninger på språket er uvurderlig for kontakten den første tiden. Det er fint å kunne uttrykke varme og kjærlighet, å kunne si "gullunge" eller lignende på et språk barnet forstår, og det er godt å kunne forstå om barnet må på do, er sulten eller har vondt noe sted.

Det pleier å dukke opp spørsmål om hvor lang foreldrepermisjon man bør ta. Mitt generelle råd er å regne med en så lang foreldrepermisjon som mulig. Det kan selvsagt hende at barnet begynner i barnehage eller på skolen kort tid etter at dere kommer hjem, men la den daglige tiden der være kortest mulig. Det er hjemmemiljøet og foreldrene som er det absolutt viktigste også for et eldre adoptert barn, som kanskje aldri har opplevd eller ikke husker hvordan det er å være del av en familie. I begynnelsen er det viktig for barnet å bli kjent med hverdagen og dens rutiner og bli trygget på det.

BARNETS FORBEREDELSE

I dag er de litt eldre barna relativt godt forberedt på adopsjonen og har lenge visst at "snart kommer mamma og pappa og henter meg". I mange land vil man gjerne at de kommende adoptivforeldrene sender et fotoalbum med bilder av alt og alle – av huset barnet skal bo i, av hagen eller gata, kjøkkenet, rommene, barnets rom, av foreldrene i ulike situasjoner, søsken, besteforeldre, tanter, onkler, søskenbarn og andre personer som kan bli viktige i barnets liv. Avhengig av hvilket land det er snakk om, går det også an å ta med bilder av eventuelle husdyr. I en del land er man imidlertid ikke like glad i å ha hunder og/eller katter i sofaen eller senga som vi er i Skandinavia. Spør adopsjonsforeningen hvordan dere skal forholde dere til husdyr på

bildene. De kan fortelle om det er passende eller ikke. For barnet er det bare positivt med snille og barnevennlige husdyr som er glade i kos – så sant barnet ikke har allergi eller har hatt negative opplevelser med dyr.

I FAMILIEN

Mange av de litt eldre adopterte barna kaller sine nye foreldre for mamma og pappa allerede første gang de møtes. Andre er mer avventende. Vi er alle ulike, og det varierer hvor lang tid barn trenger for å venne seg til den nye situasjonen og den omveltende hendelsen det er å få nye foreldre. Det betyr ikke at foreldrene ikke er etterlengtet; det kan du være fullstendig overbevist om at de er. Uansett hvor godt barnet har trivdes, hvor god omsorg og hvor mye varme og kjærlighet det har fått på barnehjemmet, er det foreldre barnet vil ha! Å bo på et barnehjem, uansett hvor bra det er, kan aldri noensinne erstatte en familie og en egen mamma og pappa som elsker og tar vare på en.

Et barn kan også være avventende og avvisende overfor sine nye foreldre fordi han vil bli igjen på barnehjemmet. Kanskje håper han at hans biologiske mor og/eller far skal komme og hente ham. Kanskje har han ikke forstått at det ikke kommer til å skje, kanskje har ingen greid å forklare det for ham, eller så har han rett og slett ikke villet forstå at mamma og pappa ikke kommer.

Det kan hende at personalet på barnehjemmet ikke vil fortelle dette for å unngå å såre de nye foreldrene. Og siden de ikke har noe felles språk med barnet ennå, kan det være vanskelig å forstå hvorfor barnet forholder seg så avventende. Det paradoksale i en slik situasjon er jo at foreldrene er etterlengtet, men at de er "feil" foreldre akkurat da. Dette er ingen vanlig situasjon, men det kan være lurt å ha i tankene at det er noe som kan skje, og hvis man mistenker at det er tilfellet, kan man be om hjelp til å forklare situasjonen for barnet på en forsiktig, men tydelig måte på morsmålet.

Mens noen barn altså er avventende i kortere eller lengre tid, er andre så sultefôret på kjærlighet eller har lengtet så lenge etter at mamma og pappa skal dukke opp at de umiddelbart og veldig intensivt kaster seg om halsen på de nye foreldrene. Ingen av disse atferdsmåtene er "feil". Barn – akkurat som voksne – har forskjellige måter å takle nye situasjoner på. Det man skal være på vakt for, er om barnet er ukritisk og nærmer seg alle voksne med samme entusiasme som det viste da det kastet seg i favnen på foreldrene. Slike barn må lære forskjellen mellom den nære familien og "andre". Hvis man som foreldre håndterer situasjonen forsiktig og med tålmodighet, kommer også disse barna til slutt å vite hvor de sosiale grensene går.

Derfor må man være forberedt på at man kan måtte ta med venner og naboer i prosessen og forklare at det ikke er for å overbeskytte barnet eller av sjalusi at man ikke lar det klemme på alle, men at det

"Mange av de litt eldre adopterte barna kaller sine nye foreldre for mamma og pappa allerede første gang de møtes. Andre er mer avventende."

"Noen barn "velger ut" den ene av foreldrene og ignorerer da den andre, rett og slett for å takle å ha en nær relasjon til ett eneste menneske, noe barnet ikke er vant med eller føler seg trygg på."

rett og slett er fordi barnet er inne i en utvikling som handler om å lære å forstå hva en familie er, og hvordan man lever i en familie. Som adoptivforeldre eller framtidige sådanne, må man være bevisst på dette og kunne håndtere det selv om omgivelsene kan oppfatte det som "hønemor"-atferd.

Noen barn "velger ut" den ene av foreldrene og ignorerer da den andre, rett og slett for å takle å ha en nær relasjon til ett eneste menneske, noe barnet ikke er vant med eller føler seg trygg på. Å være "den andre" forelderen i den situasjonen kan kjennes tungt, ja kanskje til og med håpløst. Da er det viktig at foreldrene snakker mye sammen om dette, så de holder ut ventetiden fram til barnet er klar for å ha to foreldre. Det er også positivt å ha en samtalepartner utenfor familien, men det må da være en som er i stand til å sette seg inn i adoptivfamiliens situasjon.

I perioder hender det også at noen barn får behov for å oppføre seg som en baby, til tross for at de kanskje er 4–5 år gamle eller eldre. Den flinke jenta eller gutten som kan kle på seg selv og gå på do selv, kan plutselig trenge hjelp med en rekke ting. Da må barnet få lov til å være en liten baby. Det er kanskje første gangen i hennes liv at hun kan være liten og hjelpeløs og vite at hun får den oppmerksomheten og omsorgen hun trenger. Det kan også være en måte å ta igjen utviklingstrinn på som hun tidligere har måttet "hoppe over". For foreldrene kan det bli en sjanse til å få passe på, beskytte og "kose" med en nesten-baby og ta igjen litt av småbarnstiden.

Det litt eldre adopterte barnet er et barn som kanskje ikke helt vet hvordan det skal oppføre seg i den nye situasjonen, som ikke vet eller har opplevd hva det innebærer å være en familie. Det er et barn som må lære veldig mye på kort tid!

Som foreldre må vi finne på flere måter å lære bort ting på for at det ikke skal bli kjedelig, og for at ikke barnet skal føle at han ikke kan noe eller er verdiløs. Samtidig må vi bruke lek for å skape trygghet og nærhet og gi barnet følelsen av å være spesiell, utvalgt og høyt elsket.

Leker av alle slag fyller en funksjon. Derfor er det en fordel å bruke en form for lekbetonet læring så ofte som mulig. Det kan gjøre ting mye lettere på lengre sikt.

Mange barn må også lære å leke. Gjør ting sammen og lek sammen – gjerne med leker beregnet på barn som er mye yngre. Leker for yngre barn gir det eldre adopterte barnet en sjanse til å ta igjen utviklingstrinn som det ikke har gått gjennom. Ulike "tittleker" gir trygghet på at mamma og pappa er der hele tiden selv om det kanskje ikke går an å se dem akkurat nå. Gjemsel er også bra for å utvikle trygghet på å bli funnet og høre til.

Noen barn må også lære å bli klemt og sitte på fanget og kose med mamma og pappa. Som foreldre er det naturlig å reagere og begynne å lure hvis barnet blir stift, prøver å skyve dem bort eller på andre måter avviser kroppskontakt, eller hvis det motsatte er tilfellet: at barnet intensivt søker nær kroppskontakt. Det er lett å begynne å tolke barnets atferd og mistenke at det har vært utsatt for seksuelt misbruk.

Ved adopsjon av eldre barn er det økt risiko for at barnet har vært utsatt for seksuelle overgrep. Har man mistanke om dette, skal man oppsøke profesjonell hjelp. Det er ikke alltid nødvendig å ta med barnet til slike samtaler. Det foreldrene trenger, er å ha en å snakke med som er ekspert på området. Det er viktig at denne personen hjelper foreldrene til å være konkrete om det de ser, til å skille mellom fakta og følelser og hva de tror når det gjelder barnets atferd. Forklaringer kan også ligge i kulturelle forskjeller. For eksempel er nær hudkontakt en naturlig del av samværet mellom barn og foreldre i enkelte kulturer. I andre kulturer holder man mye større avstand. Noen barn kan som nevnt også være så sulteføret på uttrykk for kjærlighet at de ikke vet hvordan de skal takle det, eller suger til seg så mye de kan når de først får anledning.

Barnet kan også reagere på nakenhet. Det er meget store forskjeller på hvordan nakenhet betraktes i ulike kulturer. Merker dere at barnet reagerer negativt, vil jeg råde dere til å la barnet venne seg sakte til den åpenheten som vi i Skandinavia som regel har når det gjelder menneskekroppen. Det kan også hende at barnet reagerer med naturlig nysgjerrighet hvis det ser for eller mor dusje eller bade – og studerer ham eller henne intensivt. Barnet har kanskje aldri sett noe sånt før, og da er det altså helt naturlig å ville undersøke hva det er.

Enkelte barn har ulike skader fordi mor har misbrukt rusmidler under svangerskapet, eller andre helseproblemer. Har dere mistanke om alvorlige helseproblemer, bør dere snarest kontakte eksperter på området og få en uttalelse.

Å ha en samtaleperson utenfor familien som kan noe om adopsjon, en som kan stille spørsmål og hjelpe dere å analysere vanskelige situasjoner og spørsmål dere kan ha om barnet deres, er noe jeg anbefaler på det varmeste. Dessverre er ikke slike kunnskapsrike samtalepartnere så lette å finne, og kanskje trenger dere forskjellige personer for ulike problemstillinger. Adopsjonsforeningene kan være behjelpelige med å formidle kontakt til de rette personene, og familievernkontorene i kommunene kan også gi gode råd.

Å SETTE GRENSE – IKKE ALLTID LIKE LETT!

Når man vet at man var etterlengtet og samtidig er bevisst på at barnet faktisk har gått glipp av mye foreldrekjærlighet og har levd i en ganske begrenset og rutinepreget situasjon, kan man lett gå i den

"Å ha en samtaleperson utenfor familien som kan noe om adopsjon, en som kan stille spørsmål og hjelpe dere å analysere vanskelige situasjoner og spørsmål dere kan ha om barnet deres, er noe jeg anbefaler på det varmeste."

"Selv etter den første tiden, når vi har fått eller begynt å få et felles språk, er det viktig å fortsette å være tydelig og ikke begynne å tro at "'nå når vi kan snakke sammen, kan vi forklare saker og ting'."

fellen at man ikke setter tydelige nok grenser for barnet. Vi gjør barna en bjørnetjeneste for livet dersom vi som foreldre setter uklare og allfor vide grenser for hva som er tillatt atferd og ikke.

I en periode kan barnet også teste om foreldrene virkelig mener at "her skal du bli for alltid – vi elsker deg akkurat som du er". Han tester med alle midler om dette virkelig er sant, og i denne perioden settes både tålmodigheten og grensene for akseptert atferd på prøve. Selv biologiske barn har ulike trassaldrer der normer og regler testes, og for adopterte barn kan spørsmålet om de virkelig får bli, bli enda en ting som må testes.

Det er viktig å vise hvilke normer og regler som gjelder i familien, men samtidig er det viktig å "velge sine kamper" når grensene overskrides eller må markeres. Barnet spiser så mye eller lite det vil, og toalettbesøk bestemmer det selv! Ta altså ikke den store kampen om disse tingene! Som forelder er det imidlertid mitt ansvar å bestemme om og når barnet skal ha på seg tykk genser, jakke, lue, støvler eller ikke. Derimot kan jo barnet selv få velge om det skal være den blå eller røde genseren. Om barnet absolutt vil ha på seg blomstrete og rutete tøy i to farger, selv om jeg ikke liker det, betyr vel ingenting i hverdagen, men at klærne skal være pene og strøkne og passe sammen når det er fest, det bestemmer mamma og pappa! (Hvis det da er sånn man vil ha det.)

Enkelte temaer er antakelig ikke engang oppe til forhandling, for eksempel når barnet skal gå å legge seg, at barnet skal ha på lue når det er kaldt, at det ikke er lov å ødelegge ting med vilje, og at det ikke er lov å slåss. Hver familie har sine områder og sine grenser, men det gjelder å finne dem og kunne gi uttrykk for grensene på en kjærlig og bestemt måte. Av og til må man faktisk også heve stemmen ordentlig og ty til store gester! Det er imidlertid best at begge foreldrene har de samme eller lignende grenser. Ett tips er å snakke sammen om hva slags atferd og hvilke grenser man har før barnet kommer – og å fortsette dialogen etterpå.

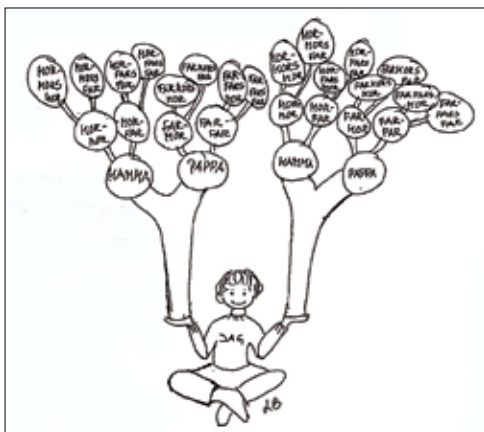
Selv etter den første tiden, når vi har fått eller begynt å få et felles språk, er det viktig å fortsette å være tydelig og ikke begynne å tro at "'nå når vi kan snakke sammen, kan vi forklare saker og ting". I lang tid (kanskje flere år) må vi være konkrete og vise og forklare ulike sammenhenger, grenser og atferdsmåter ved hjelp av både kroppsspråk, mimikk og ord. Som forelder må jeg kunne vise konsekvensene av ulik atferd og ulike ting som skjer. Det er ikke nok med ord. Ordene er "tomme", uten innhold. Jeg må vise og gjøre, illustrere på forskjellige måter, gjerne samtidig som jeg "snakker" det jeg gjør.

Et barn med to familier og to land. "Det som er bra, hadde jeg med meg"

Mange av de eldre adopterte barna har klare minner om den familien de en gang tilhørte, og alle husker barnehjemmet eller fosterfamilien de bodde i før de kom til den permanente familien sin. Dette innebærer at det blir tydelig for oss som adoptivforeldre at barnet har tilhørighet til to land og i noen tilfeller også to familier. Derfor er det viktig at vi gjør oss kjent med opprinnelseslandet, ser alt det positive som også finnes der, og klarer å formidle dette til barnet på en slik måte at hun kan føle stolthet over opphavet sitt. Vi må virkelig like landet og ha det som "familiens andre land". Videre er det viktig at vi tydelig markerer alle gode egenskaper som noe barnet hadde med seg fra sine biologiske foreldre og sitt første land. Adopterte barn trenger gjerne å høre at "det vakre håret ditt kommer sikkert fra moren eller faren din i Colombia", eller "den fine sangstemmen din har du fra mamma eller pappa i Russland" eller "det at du er så flink til å tegne, er sikkert fordi moren eller faren din i Korea var flink til å tegne" og så videre.

Å få være virkelig stolt over landet der man ble født og levde de første årene, er viktig for å utvikle en god selvfølelse. Adopterte barn må kunne ta til seg at de har bakgrunn i to kulturer, slik at de senere, som voksne, kan leve greit med dette og kanskje til og med se det som en fordel. For oss er det selvsagt å ha tilgang til kunnskap om opphavet vårt og være mer eller mindre stolt av det. Det er egentlig ikke noe vi tenker på i hverdagen. Mange voksne adopterte uttrykker imidlertid at dette er et utbredt behov blant utenlandsadopterte. "Når man tilhører en minoritet, er det viktig å føle seg stolt av den." Nettopp det å være annerledes og samtidig tilhøre det skandinaviske samfunnet man har vokst opp i, skaper et behov for å verdsette opphavet sitt og føle stolthet over landet man kommer fra. Vi adoptivforeldre kan hjelpe barna våre til å utvikle denne følelsen og bidra til at de kan diskutere og formulere tankene sine rundt bakgrunnen sin.

Vi må også integrere den biologiske familien i vår nåværende familie. Det er kanskje noe som barnet ikke snakker så mye om i begynnelsen, men litt etter litt kommer tankene og spørsmålene, og da er det best at vi som

Barnets familietre kan se slik ut.

"Å få være virkelig stolt over landet der man ble født og levde de første årene, er viktig for å utvikle en god selvfølelse."

foreldre har gått gjennom våre egne tanker og følelser om dette.

BARNETS SPØRSMÅL OG TANKER OM OPPHAVET SITT

Fra tid til annen stiller barnet spørsmål og forteller om hvordan det var i opprinnelseslandet. Som foreldre kan vi bare være direkte og svare ærlig og alderstilpasset på spørsmålene og lytte til fortellingene, selv om samme historie kommer gang på gang. Ikke vær redd for spørsmålene, men press heller ikke på i perioder når det er helt uaktuelt for barnet å snakke om opprinnelseslandet eller barnehjemmet. I løpet av tenårene blir spørsmålene og tankene antakelig store og viktige for barnet, og da er det en fordel å ha bygd opp en åpenhet omkring det å snakke om tiden før dere ble en familie.

"Prøv, så tidlig som mulig, å få barnet til å formulere minnene hun har om de første leveårene sine på norsk. Når barnets første språk er mer eller mindre glemt, vil det bli vanskeligere å huske."

Spørsmålet om når man skal fortelle barnet om adopsjonen, er ikke noe problem når det gjelder de eldre barna. For dem er jo ikke dette noen "hemmelighet" eller noe vi må fortelle om. Det er rett og slett bare en del av familiens felles historie – en del av hverdagen, kan vi si. Fortellingen om foreldrenes lengting, reisen til barnets opprinnelsesland og møtet mellom barn og foreldre pleier å være en populær god-natt-historie eller "kosefortelling". Ta mange bilder under adopsjonsreisen, gjerne også film. I perioder vil filmen og bildene være mye brukt, mens de i andre perioder ligger og samler støv. Men de finnes der ved behov. Bilder og film hjelper også barnet å huske deler av historien sin. Å ha en liten samling gjenstander fra hjemlandet er noe mange barn setter pris på. Dette gjelder for øvrig også ved adopsjon av spedbarn.

Prøv, så tidlig som mulig, å få barnet til å formulere minnene hun har om de første leveårene sine på norsk. Når barnets første språk er mer eller mindre glemt, vil det bli vanskeligere å huske. Hun har rett og slett ingen ord for det hun husker, og minnene og tankene om den første tiden og den biologiske familien hennes vil bli viktige for henne når hun vokser opp og skaper sin egen identitet. De er blant annet sentrale puslebrikker i tenårenes tanker om "hvem er jeg?".

Jeg vet at dette er lettere sagt enn gjort, men vil virkelig oppfordre alle til å prøve.

Et adoptert barn sier noen ganger ting som at han savner sin "koreanske mamma". Han kan fortelle om hvordan mamma så ut, og hva de gjorde sammen, eller han kan føle savn etter fostermoren sin. Når slike tanker kommer fram, er det viktig å ikke føle seg truet, men forstå at barnet ikke liker sine nye foreldre mindre av den grunn. Han har bare behov for å uttrykke et savn etter sin første familie eller den familien han har bodd hos i lengre tid. Han har kanskje glemt mye av det som skjedde, eller minnene er diffuse og kan til og med oppleves som fantasier av oss foreldre. Men fantasiene må få lov til å være der, og vi foreldre må lytte og vise interesse.

Adopterte barn kan i perioder også vise sinne mot sine biologiske foreldre. La dem være sinte! Det er klart de er sinte – hvem ville ikke vært det i deres situasjon? For oss foreldre er det naturlig å ville forklare hvorfor de er blitt forlatt, og få barna til å vise mer forståelse overfor den situasjonen som var. Men vi må prøve å sette oss inn i hvor barna befinner seg i utviklingen, og kanskje ikke begynne med de lange forklaringene, men isteden bare vise at vi forstår – uten selv å være sinte. Vi kan dele følelsen uten å ha den selv. "Jeg forstår at du er sint, og det er OK." Når barna blir litt mer modne, kan forklaringene komme. Da har de bedre mulighet til å forstå sine biologiske foreldre.

UTENFOR HJEMMET

Barnet har som sagt mye hun må ta igjen, ting man ikke lærer på et barnehjem. Å forstå at man ikke går inn i andres hager eller leiligheter uten å være invitert, eller at man ikke tar nabobarnas sykler eller leker uten lov, er sosial atferd som vi ser som helt naturlig. Men for barn som har bodd på barnehjem i lengre tid, kan dette være situasjoner de aldri har opplevd og derfor ikke vet hvordan de skal håndtere når de dukker opp. Det kan også være vanskelig å forstå at man ikke må ta på alt mulig, og at andre damers vesker og lommebøker er høyst private eiendeler i vårt samfunn. Hvordan skal man kunne vite det når man kanskje aldri har sett en lommebok eller håndveske? For oss foreldre blir det viktig å "leve seg inn i" den tilværelsen barnet hadde før det kom til vår familie, og prøve å lære barnet at det er andre spilleregler her.

Frihet til å velge er også noe som må læres. På de fleste barnehjem er dagen inndelt i ulike aktiviteter. Nå har barnet plutselig mulighet til å velge selv. Som foreldre må vi derfor finne metoder for å lære barnet å tenke etter hva han vil, og gi uttrykk for det på en passende måte. Når en skal ut og handle klær, kan valgene bli altfor store og vanskelige, og tilværelsen kan framstå som utrolig komplisert. Det er jo så mange ting i en butikk, og så forventer de at man skal vise hvilke av alle disse tingene man vil ha – når man kanskje helst vil ha alt på en gang! For ikke å snakke om leketøysbutikker! Vent derfor lenge med å besøke en lekebutikk, det er vanskelig for barnet å forstå at han ikke bare kan ta alt som er der!

Hvis barnet ikke er vant med å velge i det hele tatt, er det viktig å ikke gi for mange valgmuligheter. Det skaper bare unødig forvirring og usikkerhet. Gi et par valgmuligheter til å begynne med. La valget stå mellom to typer godteri, ikke hele hyllen på en gang. Øk heller på etter hvert.

BARNEHAGE, SKOLE OG KONTAKT MED ANDRE BARN

Spørsmålet om barnehage og skole kommer veldig raskt ved adopsjon av eldre barn. For barnets skyld er det viktig å studere kritisk hva barnehagen og skolen kan tilby, og kanskje velge å la barnet gå på en annen skole enn den det "hører til". Nøl heller ikke med å stille krav om

"Hvis barnet ikke er vant med å velge i det hele tatt, er det viktig å ikke gi for mange valgmuligheter. Det skaper bare unødig forvirring og usikkerhet."

"Hvis det er mulig å få til en myk tilpasning til skolen, så grip den muligheten! Barnet deres kan kanskje komme til skolen et par timer i uken og bli kjent med de andre barna gjennom lek."

ekstra ressurser.

Gjennom PP-tjenesten skal det finnes ressurser som logoped og barnepsykolog tilgjengelige i alle kommuner. Benytt dere av dem hvis dere føler at det er nødvendig for å gi barnet deres de beste mulighetene! Slike personer med spesialkunnskaper kan jobbe med barnehagen eller skolen og gi gode råd til lærere og annet personell, slik at man sammen kan utarbeide planer for barnets utvikling innenfor ulike områder. Mange skoler har tilgang til spesialpedagoger. Ta kontakt med dem, og bruk deres kunnskaper. Skolen har også mulighet til å skaffe ekstra ressurser til barn som har behov for å lære norsk. Ta gjerne kontakt med PP-tjenesten og snakk om avbrutt språkutvikling. Det er nemlig ikke det samme å lære norsk etter at kontakten med morsmålet har blitt avbrutt, som det er å lære norsk parallelt med at det egne morsmålet utvikles. Gi gjerne lærerne på skolen eller personalet i barnehagen et eksemplar av heftet "Adopterte barn og språk", "Adopterte barn i skole" eller "Adopterte barn i barnehagen". Heftene kan fås tilsendt ved henvendelse til de tre adopsjonsforeningene i Norge eller lastes ned fra deres nettsted.

Når man adopterer et eldre barn, må man regne med å bruke mye tid og krefter på språkutviklingen.

Kanskje bør barnet vente et år med å begynne på skolen. Tiden fra barnet ankommer landet til skolestart, kan være for kort til å ta igjen nok av det som barnet ikke har fått stimulans til å utvikle tidligere, og til å ha et språk som gjør at det ikke blir for vanskelig å henge med på skolen. Gå derfor ut fra at barnet ditt har rett til utsatt skolestart, og la personalet i barnehagen og skolen vise om det er i hans interesse å begynne ved samme alder som de andre barna, som har hatt en mer privilegert start på livet.

Hvis det er mulig å få til en myk tilpasning til skolen, så grip den muligheten! Barnet deres kan kanskje komme til skolen et par timer i uken og bli kjent med de andre barna gjennom lek. Mamma eller pappa kan delta aktivt i begynnelsen, men så holde seg mer i bakgrunnen. Her gjelder det å kjenne etter og se hvor mye barnet klarer selv. Det kan være en vanskelig balansegang: Når skal jeg slappe av, er jeg en "hønemor", er jeg overbeskyttende, gjør jeg barnet mitt usikker hvis jeg ikke er der? Det finnes ikke noen fasitsvar på disse spørsmålene. Isteden må dere utvikle stor lydhørhet for hva dere skal gjøre, og så føle dere fram og kanskje prøve ulike måter å håndtere situasjonen på, og se hva som fungerer. Vær aldri redd for å gå tilbake hvis det ikke fungerer. Det er jo heller ikke sikkert at det tilsynelatende selvstendige barnet, som har vært vant til å klare seg selv i nesten alle situasjoner, på lengre sikt har best av å fortsette å være så selvstendig. Kanskje har hun behov for å føle at hun har foreldre som hele tiden er der og beskytter. Det kan være et viktig ledd i å vokse inn i rollen som

barn i en familie. På den annen side kan det barnet som oppfattes som usikkert og selv opplever utrygghet, ha behov for å oppleve at hun takler situasjonen selv.

Barn som har bodd på barnehjem i lengre tid, har mange ganger hatt veldig lite trening i å samspille med enkeltbarn. De er altså ikke vant med å leke med ett annet barn i et hjemmemiljø, og dette kan være én av tingene de må lære i sitt nye hjem. For andre foreldre, barnehage- og skolebarn er dette en normal del av tilværelsen, men for adoptivforeldre til et eldre barn er det noe som må planlegges og gjøres med ettertanke. Det kan være lurt å begynne med å invitere hjem den leke- eller klassekameraten som barnet ser ut til å komme best overens med, et par ganger i uken. Så kan kretsen utvides etter hvert. Vær imidlertid forberedt på at de andre barna kan stille direkte og tydelige spørsmål og være veldig nysgjerrige! Det er også bra å ha et lager av leker og aktiviteter av ulike slag i tilfelle leken ikke kommer i gang spontant. Boller og saft er også noe som blir satt pris på, og som konsumeres fortere enn du aner!

Hvor mye bør vi så fortelle personalet om barnets bakgrunn? Så lite som mulig og absolutt ingenting om det som er barnets helt private historie. Altså ingenting om hvordan eventuelle foreldre hadde det, om de er kjent eller ikke, eller hvordan familiesituasjonen var. Fortell bare det som er nødvendig for at også personalet skal kunne bidra til barnets utvikling.

Hvis dere føler at spørsmålene fra personalet blir for påtrengende, kan dere rolig forklare at deres barns private historie er noe hun vil være den første til å få vite om av alle mennesker, og at det er dere som foreldre som skal fortelle den. Ofte har den som spør, ikke tenkt grundig nok gjennom hva spørsmålene innebærer, og hvilke konsekvenser svarene kan ha for barnet. Tenk også på at det er av omsorg for barnet at personalet spør, og at de kanskje ikke har noen erfaring med utenlandsadopterte barn fra før.

Samtidig må personalet vite det dersom barnet gjør ting som vi i Skandinavia opplever som merkelige, men som i barnets hjemland er helt naturlige, eller som er helt forståelige ut fra hennes situasjon i hjemlandet.

Kanskje har hun vært et av de store barna på barnehjemmet som har måttet hjelpe til med å passe de mindre, hjulpet dem å kle på seg, hatt ansvaret for at de kom til måltidene, at de gikk og la seg, og så videre. I så fall er det ikke så rart om hun tar den samme rollen når hun kommer inn i en ny barnegruppe. Det er slik det har vært forventet at hun skal oppføre seg i grupper med barn og voksne så lenge hun kan huske – og slik fortsetter hun, for det føles trygt.

"Hvor mye bør vi så fortelle personalet om barnets bakgrunn? Så lite som mulig og absolutt ingenting om det som er barnets helt private historie."

"Hvor gammelt er barnet mitt egentlig? Dette er et spørsmål man som forelder til et litt eldre adoptert barn kommer til å stille seg noen ganger."

Hvis barnet har levd i et miljø der det er best og tryggest for å overleve å holde seg i bakgrunnen og vente til en voksen forteller en hva en skal gjøre, så fortsetter kanskje barnet med dette for å være sikker på å få mat og ros og ikke bli straffet.

Mange ganger forstår ikke de litt eldre adopterte barna de sosiale spillereglene i en norsk barnehage eller skole. De har lært helt andre typer atferd og kan derfor bli oppfattet som litt rare både av de andre barna og av personalet.

Det er derfor viktig at du snakker om disse tingene med personalet, slik at de har mulighet til å forholde seg til barnet på best mulig måte, noe som i sin tur fører til at barnet blir bedre kjent med den nye situasjonen.

Ikke vær redd for å inviter med barnehagepersonalet eller lærerne inn i et slags "team" som jobber for barnets beste. Som foreldre har vi et stort ansvar og et uendelig engasjement for våre barn, men det er ikke farlig å ta med andre i den oppgaven det er å gi barnet de beste forutsetninger vi kan skape!

UTVIKLING

Hvor gammelt er barnet mitt egentlig? Dette er et spørsmål man som forelder til et litt eldre adoptert barn kommer til å stille seg noen ganger. Alle barn – uansett om de er adoptert eller ikke – har nemlig mange aldrer i seg samtidig, omtrent som 6-åringen som ifølge moren hans oppførte seg som alt fra 3 til 85.

Det kan faktisk være oppført feil fødselsdato i barnets bakgrunnspapirer. Myndighetene og/eller barnehjemspersonalet har kanskje måttet anslå alderen da de fikk kjennskap til barnet. Hvis det er tilfellet og dere mistenker at barnet deres har en helt annen alder enn den som er oppgitt, er det mulig å få endret barnets fødselstidspunkt. For å gjøre dette må dere først kontakte nærmeste barneklinnikk for en medisinsk utredning. Det er en ganske lang prosess, og forskjellen på barnets medisinske alder og den alderen som barnets handlinger vitner om, må være ganske stor for at dere skal få gjennom en endring.

De eldre barna kan ha en veldig ujevn utvikling på ulike områder. Et barn som har bodd på barnehjem eller levd i mange ulike miljøer, oppleves som veldig "sosial kompetent". Han har lært å lese hva som forventes av ham, hvordan man oppfører seg i ulike situasjoner, hvordan man stikker seg fram, og hvordan man stikker seg unna. Han kan mange ting som gjør det lettere for ham i barnehagen. Han kan kanskje knytte skoene selv (hvis han kommer fra et land der de har slike sko), gå på toalettet selv, kle på seg selv, og han spiser pent. Han oppfattes kanskje derfor som mer moden og kompetent enn jevnaldrende, ikke-adopterte barn. Men det som ikke er like lett å merke med en gang, er at han kanskje ikke har fått samme

følelsesmessige og intellektuelle stimulans som et ikke-adoptert barn som har vokst opp med en kjærlig og engasjert familie. Det kan blant annet bety at han aldri har lært at man kan dele følelser med et annet menneske – at en annen kan leve seg inn i og forstå hva han føler, og at han ikke har opplevd at det han selv gjør, har betydning for hva som skjer med ham. At alt ikke bare skjer, ikke bare blir, men at han selv kan være med på å bestemme (innenfor alderens begrensninger, selvsagt) det som skjer.

Følelsesregisteret hans er kanskje fortsatt på "overlevelsesnivå", det vil si at han opplever følelser som frykt, glede, sinne og overraskelse og kan kjenne dem igjen hos andre. Men det er følelser som så å si sitter i ryggmargen, det er ikke noe han kan benytte seg av på et bevisst plan for å forstå seg selv og andre. Det er også følelser uten nyanser, uten mellomnivåer. Det betyr sannsynligvis at han føler seg veldig ensom – "det er ingen andre som forstår hva jeg føler" – og dermed også maktesløs: "Hva jeg føler eller mener, har ingen betydning for hva som kommer til å skje meg, det har ingen konsekvenser for andre enn meg selv."

Dette vanskeliggjør barnets mulighet til å skape seg en rimelig trygg og forutsigbar verden. Og lever man i en tilstand der man ikke kan forutse hva som kan skje fra ett øyeblikk til et annet, fra den ene timen til den neste, fra én dag til en annen, da bruker man mye energi på bare å være, henge med i nået og "sjekke" hva andre gjør, og prøve å handle ut fra de inntrykkene man får. Det blir veldig lite energi igjen til videre utvikling.

DET KOMPETENTE BARNET

Når vi snakker om alt barnet vårt trenger å lære og oppleve og utvikle, kan vi lett glemme at det litt eldre adopterte barnet faktisk er et meget kompetent barn, med mange ferdigheter.

Han har klart seg i en livssituasjon som antakelig har vært ganske tøff, han har lært seg å ta vare på seg selv, og han viker ikke unna for en total utskifting av miljøet og menneskene rundt seg. Han er ufattelig modig som tør å bytte det som er vant og relativt trygt, mot en helt ny tilværelse i et helt nytt land. Og han orker å begynne å knytte seg til oss foreldre – han tør å satse på et helt nytt liv! Hvor mange av oss voksne, modne mennesker tør å ta så store steg i våre liv?

Dette må vi ikke ta fra ham. Isteden må vi virkelig bekrefte hans kompetanse og samtidig gi den kjærlighet og nærhet han trenger, og bidra til hans videre utvikling.

ALLE FØLELSER ER LOV

Å føle sinne, motvilje, glede, frykt og kjærlighet er noe alle mennesker gjør, men å gi uttrykk for disse følelsene og dele dem med andre er noe

"Når vi snakker om alt barnet vårt trenger å lære og oppleve og utvikle, kan vi lett glemme at det litt eldre adopterte barnet faktisk er et meget kompetent barn, med mange ferdigheter."

"Det er OK å være virkelig sint og gi uttrykk for det, det er OK å le høyt og være ordentlig glad, det er OK å ikke like enkelte ting, aktiviteter og mennesker. "

mange av de eldre adopterte barna sjelden har hatt mulighet til. Som forelder kan jeg vise at jeg forstår og deler mitt barns følelser gjennom å sitte hos henne, ta henne på fanget (hvis hun tillater det) og til å begynne med bare være med henne i følelsen, mumle trøstende ord og holde rundt henne. Siden man som oftest ikke har noe felles språk i begynnelsen, er det viktig å bruke ansiktsuttrykk og kroppsspråk for å gi uttrykk for ting. Jeg kan være medfølende med stemmen selv om ikke ordene når fram. Det at jeg gjentar samme ord om og om igjen, kan være nok for å vise med tonefall og stemmeleie at jeg er med på det hun føler.

Det er viktig å formidle at alle følelser er helt OK: Det er OK å være virkelig sint og gi uttrykk for det, det er OK å le høyt og være ordentlig glad, det er OK å ikke like enkelte ting, aktiviteter og mennesker. Det barnet må lære, er hvordan vi håndterer følelsene, hva vi gjør med dem, ikke hva vi gjør mot dem. Vi må lære barnet å ikke legge lokk på dem, men finne måter å uttrykke seg på og kunne håndtere følelsene, å kunne bruke følelsene istedenfor å bare ha dem. Som foreldre må vi da være veldig konkrete og vise våre egne følelser og hva vi selv gjør for å håndtere dem.

Hvis barnet får et raseriutbrudd, er det min oppgave som forelder å stoppe konsekvensene av utbruddet, det vil si avverge at ting blir ødelagt, eller at noen blir skadet. Men samtidig må jeg vise at sinnet er OK, og at jeg forstår hvor sint hun er. Det kan jeg for eksempel gjøre ved å sitte på gulvet med det sinte barnet, eventuelt holde rundt henne og være med i det som skjer. Jeg må ikke trekke meg tilbake, men delta med hele meg i det som skjer uten å bli revet med i barnets sinne eller frykt.

Det er også viktig at du viser stor interesse for det barnet ditt finner, gjør, kommer på eller finner interessant. Kanskje passer det ikke å gå fra komfyren for å se på en ny tegning akkurat mens du holder på å steke et egg, men når egget er ferdigstekt, kan du be om å få se hva hun ville vise, og rose henne eller på annet vis gi uttrykk for at du liker det. Når jeg viser hva jeg liker, og deler min verden med barnet, gir jeg også barnet en sjanse til å dele mine følelser og opplevelser. Vi har kanskje ikke de samme interessene, men kan likevel finne hverandres interesser interessante. Og det viktigste er at selv om vi ikke liker de samme tingene, så liker vi uansett hverandre!

Å GI SITT BARN EN FORUTSIGBAR VERDEN

Det er viktig at man som adoptivforeldre hjelper barnet å gjøre verden så begripelig og forutsigbar som mulig. Det handler mye om å gjenta ting om og om igjen og å sørge for at de samme tingene skjer mange ganger.

Det går for eksempel an å gjøre seg kjent med ett rom om gangen og

se på alt som finnes i rommet, lære hva hver liten ting heter, og hva den er til. Etter hvert gjør man det samme med omgivelsene og hjelper på den måten barnet til gradvis å utvide perspektivet sitt. I vårt samfunn forekommer det jo en rekke fenomener og ting som barnet ikke har støtt på tidligere, og som det derfor er helt uforstående til.

Jeg har allerede vært inne på innkjøp og butikker, og til dette kan jeg legge en lang liste med nye situasjoner og miljøer, for eksempel å reise med buss eller tog, å besøke et offentlig bad, bade i badekar, ferdes der det er trafikk og overgangsfelter, ha kontakt med husdyr ... Listen er uendelig.

Et annet område har med kjennskap til lokalmiljøet å gjøre. Å vite hvor man bor og hører hjemme, kan være vanskelig hvis man tidligere har levd innenfor et begrenset område. Dessuten kan ikke vi som foreldre forutsette at barnet vårt innerst inne tror på at dette er "hjemme", her og med disse menneskene skal jeg bo "resten av livet". Bor man i et område med eneboliger og hager, forstår kanskje ikke barnet at han ikke kan gå inn i andres hager og hvor han vil. Bor man i blokk eller rekkehus, føles omgivelsene kanskje litt mer kjent, men også her må barnet lære at det å gå inn i andres leilighet ikke er noe som blir satt pris på.

I slike situasjoner, som i ettertid kan være ganske så komiske, kan adoptivforeldre føle at omgivelsene tviler på deres evner som foreldre og oppdragere. Da er det uvurderlig med et nettverk av andre adoptivforeldre. En telefonsamtale med en som har opplevd det samme, kan gi ny selvtillit, og man kan begynne å legge den sinte naboens eller en eller annen ukjent persons opprørhet bak seg – ja, til og med trekke på smilebåndet av hendelsen.

Det kan høres ut som man må anstrenge seg hele tiden, men slik er det faktisk ikke. Det er morsomt å prøve å oppfatte verden med barnets øyne! Man blir på sett og vis kjent med helt nye omgivelser og kan begynne å sette spørsmålstegn ved mye som man tidligere har tatt for gitt.

Som foreldre til det litt eldre adopterte barnet har vi til å begynne med heller ikke språket til hjelp og kan ikke gi barnet vårt lange forklaringer. I stedet må vi altså være veldig konkrete og vise hvordan ting fungerer, hvor grensene går, hva som er tillatt og ikke. Vi må bruke all vår fantasi og forklare ting ved hjelp av kroppsspråk og mimikk. Det er viktig å vise konsekvensene av ulike handlinger – på ulike måter få barnet til å forstå at bilene kan kjøre på ham og skade ham. Hva skjer for eksempel hvis en bil kjører over en hermetikkboks? Demonstrer det og la barnet få se at boksen blir flat. Stå på toppen av bakken/fjellet og virkelig vis hvor langt det er ned, og vis strømvirvlene i vannet. La barnet få nærme seg platene og grytene på komfyren med forsiktighet og få en følelse

"Å vite hvor man bor og hører hjemme, kan være vanskelig hvis man tidligere har levd innenfor et begrenset område. Dessuten kan ikke vi som foreldre forutsette at barnet vårt innerst inne tror på at dette er "hjemme", her og med disse menneskene skal jeg bo "resten av livet"."

"Hvor lang tid det tar å få et velfungerende språk i sitt nye hjemland, varierer fra barn til barn."

av hvor varme de er. Vis hva som skjer hvis man tenner en fyrstikk uforsiktig. Det er jo bedre at det svir litt på en finger en stund, enn å få omfattende brannskader fordi man ikke har forstått at fyrstikker kan være farlige!

Barnet må få sin egen opplevelse og forståelse av hvordan verden fungerer. Han forstår ikke når vi voksne, med all vår erfaring, sier "nei". Det store adopterte barnet må se og kanskje føle for virkelig å forstå og ikke bare adlyde oss der og da, for så å utforske på egen hånd når vi snur ryggen til. Hun har sikkert også opplevd mange "nei, ikke lov" uten etterfølgende forklaring, og har mye mer igjen for å oppleve konsekvensene av handlingene sine med tanke på den videre utviklingen.

SPRÅKUTVIKLINGEN PÅVIRKER ANNEN UTVIKLING

Hvor lang tid det tar å få et velfungerende språk i sitt nye hjemland, varierer fra barn til barn. For noen går det tilsynelatende raskt, for andre er det en utviklingsprosess som strekker seg over år.

Jeg anbefaler å kontakte logoped for å diskutere språkutviklingen for alle eldre adopterte barn. Det kan virke unødvendig – "han snakker jo så godt norsk nå" – men det kan finnes huller i språket som kanskje ikke oppdages før etter flere år. Er man bevisst på disse hullene, kan man hjelpe barnet å fylle dem og dermed bidra til barnets utvikling også på andre områder.

Det er ikke sikkert at et barn som kommer til Norge i 5–6-årsalderen, har rukket, eller har blitt stimulert til, å utvikle evnen til å sortere erfaringene sine og "lagre" informasjon. Dette henger tett sammen med språkutviklingen og fører til at det blir vanskelig å se sammenhengen mellom ting. Vi kan se det som at all informasjon og kunnskap som barnet får, havner i én eneste stor skuff i kommoden, og at barnet trenger hjelp til å lage mange små kommodeskuffer der det kan legges ulike typer informasjon, som senere kan finnes igjen.

En erfaren spesialpedagog har lært meg en måte å bruke lek på for å stimulere denne evnen. Man leker "et skip er lastet med", men istedenfor en bestemt bokstav tar man ting "som finnes på kjøkkenet", eller "ting som finnes i skogen", og så videre. For å variere leken kan man også stå eller sitte og kaste en ball fram og tilbake. Etter hvert som barnets ordforråd øker, kan man ta i bruk mer kompliserte ord og kategorier. Barn trenger jo å lære både enkeltord og begreper, men også synonymer, farger, rimord, motsetninger, verb, substantiver med mer.

På bilturer lærte sønnen min seg mange flertallsendelser, tallord og bestemte og ubestemte artikler. "Hvis jeg sier én bil – hva sier du da?" "Jo, to biler." Så byttet vi på å spørre og svare.

Vi spilte også lotto i forskjellige varianter. Det finnes en lang rekke spill og leker som kan være til hjelp. Og ved å spille eller leke har man det jo også morsomt sammen med barnet samtidig som man stimulerer ulike deler av hjernen og bidrar til utviklingen.

Som tidligere nevnt kan det også være lurt å bruke leker som egentlig er beregnet på litt yngre barn. For eksempel kan det være bra å bruke store duploklosser til 4-åringen istedenfor legoklossene som jevnaldrende har begynt med. Det er også bra med kosedyr, gjerne sånne som piper. Vær imidlertid forberedt på at barnet ganske fort kan bli lei av disse "småbarnslekene", og at du derfor må skaffe nye fortere enn du tror. Barnet gjennomgår som oftest de ulike lekestadiene ganske raskt, men lek med plysdyr og lignende gir barnet en sjanse til å ta igjen litt av den utviklingen han kanskje har gått glipp av tidligere. Prøv å unngå at hele rommet fylles med leker. Det er ganske naturlig at alle som treffer barnet ditt for første gang, vil gi det en leke. Men dette kan medføre at han istedenfor å bli glad og leke med tingene én og én, blir forvirret og har vanskelig for å velge hva han skal leke med.

Å plukke fra hverandre lekene for å se hvordan de ser ut inni, er en annen atferd som ikke er helt uvanlig, verken hos litt eldre adopterte barn eller ikke-adopterte barn. Denne atferden vitner om barnets nysgjerrighet og oppdagerlyst, selv om omgivelsene ofte kan oppfatte det som destruktivt. Prøv å se positivt på dette, men hjelp samtidig barnet til å forstå at saker og ting kan gå i stykker for alltid.

GODE RÅD FRA VOKSNE ADOPTERTE

Jeg har snakket med noen voksne adopterte som var i alderen 4–7 år da de kom til Skandinavia, og bedt dem om å gi sitt bilde og sine råd til foreldre som vurderer å adoptere et litt eldre barn.

Barna har ulike forutsetninger, kommer fra ulike miljøer og har ulik bakgrunn. Finn derfor ut så mye som mulig om hvordan barnet har levd før adopsjonen. Prøv å sette dere inn i hvordan han opplever å komme inn i en familie, og forsøk å tolke atferden hans i ulike situasjoner ut fra hva han har vært vant med. Har han bodd på gaten i lange perioder og måttet ta vare på seg selv? Har han bodd på barnehjem og hatt en ganske strukturert tilværelse?

Ha tydelige regler og rammer og vær veldig konsekvente. Barnet blir forvirret hvis det er på én måte den ene dagen og på en helt annen måte den neste. Det er også viktig at alle i familien har de samme rammene og reglene for atferd.

Etikk og moral må med i relasjonen veldig tidlig. Barnet må lære hva som er rett og galt. Dette er noe de fleste barn "får inn med morsmelken", men som det litt eldre adopterte barnet kanskje aldri har vært borti.

"Barna har ulike forutsetninger, kommer fra ulike miljøer og har ulik bakgrunn. Finn derfor ut så mye som mulig om hvordan barnet har levd før adopsjonen."

"Åpenhet for alle spørsmål som gjelder bakgrunn, utseende, adopsjonen og så videre, er viktig for å bygge tillit."

Gi mye kjærighet og få barnet til å føle seg spesielt, elsket og utvalgt.

Og engasjer dere i alt barnet gjør, stå og frys på sidelinjen under fotballkampene og se på turnoppvisningene. Det er viktig for barnet at foreldrene er med og gir trygghet. Den dagen hun er trygg nok, sier hun ifra om at foreldrene ikke trenger å være der.

Det kan være en stor omstilling å flytte for eksempel fra en storby, med alle de lyder og alt det liv som finnes der, til et mindre sted i Skandinavia. Det kan være vanskelig å finne se til rette på mindre steder, og dette kan oppleves som veldig slitsomt.

Den aller første tiden sammen er viktig. Nærm deg barnet ditt forsiktig og ta det rolig med klemmer og nærhet i tilfelle han ikke er vant med det.

Barnet har en egen kultur med seg inn i familien. Dere adopterer ikke bare et barn, dere adopterer faktisk et helt land og en hel kultur. Barnet trenger både hjemlandets kultur og den skandinaviske kulturen. Dere må skape en syntese av de to og la barnet ha begge kulturene i seg som en ressurs og ikke som en indre konflikt. Hvis han føler at de to kulturene hans er noe positivt, vil han føle større trygghet med hensyn til det å faktisk ha to kulturer.

Som foreldre tenker man som oftest ikke på at ens barn for eksempel har en annen hudfarge, men vær gjerne åpne for spørsmål om dette, slik at det ikke føles som et sjokk for barnet første gang noen sier "svarting" eller "neger".

Åpenhet for alle spørsmål som gjelder bakgrunn, utseende, adopsjonen og så videre, er viktig for å bygge tillit. Svar åpent og ærlig på de spørsmål barnet kan ha om bakgrunnen sin, de biologiske foreldrene og situasjonen i opprinnelseslandet.

Mat kan være problematisk for det litt eldre adopterte barnet. Hvis man ikke er vant med å spise seg mett, kan det hende man spiser alt som finnes på bordet så man blir helt kvalm. Det kan hende at foreldrene i en periode, til barnet har lært å tolke signalene på metthet, bare må sette fram så mye mat som trengs ved måltidene. Mat kan også ha symbolverdi og bety trygghet: Hvis det er mye mat, føler man seg trygg, derfor stapper man i seg så mye man klarer.

Det kan bli nødvendig å se nærmere på barnets bevegelsesmønster og trene både grov- og finmotorikk. Mangler i finmotorikken blir ofte oppdaget, men disse manglene kan skyldes en dårlig utviklet grovmotorikk. En dårlig utviklet motorikk kan resultere i at annen utvikling forsinkes unødige.

Når det er tid for å begynne på skolen, er det også viktig at foreldrene engasjerer seg, stiller krav og spørsmål og kjemper for å få de ekstra ressursene som trengs for å gi barnet en sjanse til å ta igjen sine norskfødte klassekamerater.

Foreldrene kan ville så mye og så godt for barnet sitt at barnet kan føle at de stiller altfor høye krav. Vær oppmerksom på de (som oftest uttalte) signalene hun sender.

Bruk mye tid på språklæring og gjør alt du kan for å gi barnet ditt et godt språk. Begynn med historier, fortsett å lese mye og snakk, snakk, snakk.

I de tilfeller der barna har med seg et velfungerende opprinnelig språk, er det verdt å satse på morsmålsundervisning i skolen, blant annet for å ha et språk å "henge" norsken på.

Vær med der barnet ditt er, i fritiden og på skolen. Det er lett å havne i "feil" vennegjeng, vær derfor oppmerksom på hva hun gjør på fritiden – og reager umiddelbart hvis du føler at vennene hun omgås med, ikke er bra. Ta den konflikten som kommer, og ikke glem å forklare grundig og mange ganger hvorfor du ikke synes gjengen er passende. Si at "du er barnet mitt, jeg elsker deg og vil at det skal gå deg vel i livet"! Gjør det heller for ofte enn for sjelden.

Tenårene kan være veldig slitsomme. Det er vanskelig å finne sin identitet, og det blir enda mer slitsomt når man ikke har noen som er helt lik en selv. Ikke vær redd for å innhente hjelp fra samtalepartnere utenfor familien, for eksempel en skolepsykolog gjennom PP-tjenesten. Noen ganger sender barnet selv signaler om at det hadde vært greit å prate med en nøytral part til stede. Ikke ignorer slike signaler.

DETTE FORVENTET JEG IKKE!

Etter adopsjonen, når du endelig, etter lang venting har hentet barnet ditt, kommer du kanskje til å reagere på en annen måte enn du hadde ventet. Du kan føle deg trøtt, bli irritert, føle deg syk, "nede" og deprimeret. Du kan få en følelse av at du ikke takler situasjonen og kjenne deg inkompetent som forelder!

Dette er absolutt ikke uvanlig, men det er få som snakker om det. Det er egentlig ikke spesielt rart at man får slike følelser. Det kan snarere anses som et sunnhetstegn at man reagerer på den nye familiesituasjonen, som jo innebærer helt nye roller for alle involverte.

Den amerikanske familierapeuten Virginia Satir sammenligner en familie med en uro som henger fra taket. Hvis det kommer til et nytt familiemedlem, kommer uroen i ubalanse og svinger voldsomt til den har funnet et nytt balansepunkt, det vil si til alle har vent seg til sine

"Etter adopsjonen, når du endelig, etter lang venting har hentet barnet ditt, kommer du kanskje til å reagere på en annen måte enn du hadde ventet."

"Det er ikke bra å være alene med sine følelser av uro og tvil. Snakk med andre du kjenner."

nye funksjoner og roller i familiesamspillet. Inntil dette skjer, kan de nye foreldrene føle uro og også uro for hvordan alt vil bli i framtiden.

Prøv å ta det rolig og se uroen som en forbigående fase.

Mange føler også uro for at de plutselig innser hvilket enormt ansvar de har påtatt seg. Denne tilstanden er vanlig for nye foreldre til både adopterte barn og biologiske barn. Ved adopsjon dukker den så godt som alltid opp før eller senere.

En del av den uroen mange føler, kan skyldes at den lange ventetiden er over. Når man har ventet og lengtet i måneder eller til og med år, er det en følelse som på en måte blir en del av hverdagen. Når den da ikke lenger er der, kan det føles tomt.

Barnet ditt er kanskje veldig ulikt deg både i utseende og temperament, og dere kjenner ikke hverandre ennå. Du vet bare at du elsker barnet ditt, eller så har ikke denne følelsen inntruffet ennå. Dette kan gjøre at du føler deg urolig for hvordan det skal gå, for at det vil ta tid før dere blir ordentlig kjent med hverandre, før dere får et felles språk og kan begynne å dele erfaringer, følelser og tanker med hverandre.

Det er ikke uvanlig at nybakte foreldre til et litt eldre adoptert barn opplever slike følelser og slik tvil.

Aksepter "fødselsdepresjonen" din, men ikke la følelsen av ikke å strekke til ta overhånd.

Det er ikke bra å være alene med sine følelser av uro og tvil. Snakk med andre du kjenner. Prøv gjerne å finne noen som har adoptert tidligere, og som kan bidra med et nytt perspektiv på hvordan du føler deg. Kontakt adopsjonsforeningen deres for å få en slik kontaktperson hvis du ikke allerede kjenner noen som har adoptert et litt eldre barn.

Ikke prøv å være en "supermamma eller -pappa". Du gjør ditt beste, og det er bra nok! Ingen foreldre rekker/orker alt som må gjøres hjemme og samtidig ta seg av et nyankommet barn.

Finn tid til deg selv og dine behov og aktiviteter, og finn tid til å være sammen med partneren din og gi dere tid til å snakke om hvordan dere har det.

Ha tålmodighet med deg selv, barnet ditt og resten av familien. Med tiden vil dere finne en balanse i familien, og det nye samspillet vil fungere. Det kommer ikke helt av seg selv, det er noe man må jobbe for, men til slutt står dere der sammen som den familien dere en gang planla å være.

Internasjonal adopsjon i Norge

Vi er tre samarbeidende foreninger som har norske myndigheters tillatelse til å formidle adopsjon fra utlandet:

Adopsjonsforum
InorAdopt
Verdens Barn

Foreningenes arbeid er basert på medlemskap. For å kunne adoptere gjennom en av foreningene, må man være medlem. I tillegg må man registrere seg som adopsjonssøker i den aktuelle foreningen.

Vårt hovedmål er å drive adopsjonsformidling. Vi driver også hjelpeprosjekter knyttet til samarbeidslandene barna kommer fra.

Vi slutter oss til de prinsipper som er nedfelt i FN's Barnekonvensjon, FN's Erklæring om adopsjon og oppfostring, samt Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon. Foreningene arbeider i tråd med gjeldende lover og regler både i Norge og de aktuelle opprinnelseslandene.

Vi driver også med informasjonsvirksomhet og fungerer som interesseorganisasjoner for adopterte barn og deres foreldre. Det fokuseres på adoptivfamiliens rettigheter. Foreningene har i tillegg kulturtilbud knyttet til landene barna kommer fra.

Vi tilbyr veiledning til familier som allerede har adoptert, og yter bistand til unge adopterte som ønsker å søke etter sitt biologisk opphav. Foreningene samarbeider også med de adopterte ungdommenes egne organisasjoner.

Temaheftet Å få en 6-åring i familien er skrevet av Lotta Bjurel, sosionom og MSc i Human Services, ansatt i Adoptionscentrum i Sverige. Heftet er oversatt til norsk av Hilde Strømsnes. Utgivelsesår: 2011. Heftet er utgitt med økonomisk støtte fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Tidligere utgitt i serien: Barn som trenger spesielle foreldre (2010), Adopterte barn og tilknytning (2009), Adopterte barn og språk (2007), Adopterte barn i skolen (2006), Adopterte barns bakgrunn (2005), Adopterte barn i barnehagen (2004).

Heftene kan bestilles eller lastes ned fra adopsjonsforeningenes hjemmesider.

ANDRE TEMAHEFTER

Heftene handler om ulike temaer som kan være aktuelle når det gjelder barn som er adoptert fra utlandet. Tidligere utgitt i serien:

Adopterte barn i barnehagen ser på møtet mellom utenlandsadopterte barn og barnehagen, og tar blant annet for seg spørsmål om barnet bør gå i barnehage, eventuelt om barnet er tilstrekkelig trygt i tilknytningen til sine nye foreldre til å begynne i barnehage. Det ser også på forhold som personalet kan være oppmerksomme på dersom barnet strever.

Adopterte barns bakgrunn tar blant annet for seg hva som kan ligge til grunn for at et barn blir adoptert, lovgivningen nasjonalt og internasjonalt, og en beskrivelse av barnets mulige vei fram til adopsjonen og hvilke konsekvenser dette kan ha for barnet.

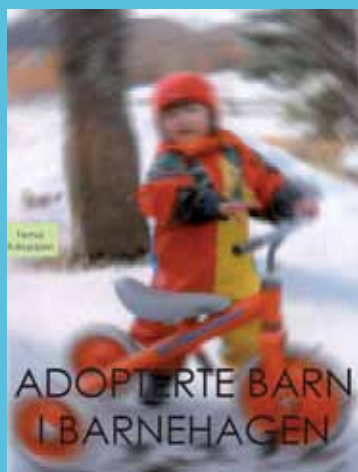
Adopterte barn i skolen handler om områder som foreldre og skole kan være oppmerksomme på, særlig dersom de opplever at barnet strever med for eksempel trygghet, språk, læring eller andre forhold i sin skolehverdag.

Adopterte barn og språk handler om barn som adopteres fra utlandet og deres språkutvikling. Heftet gir en kort innføring i generell språkutvikling og ser deretter på hva som kan være spesielt for et barn som får et nytt morsmål.

Adopterte barn og tilknytning handler om hvordan barn og foreldre knyttes til hverandre og utvikler gode relasjoner. Heftet gir praktiske råd og veiledning i forbindelse med alle fasene av tilknytningsprosessen, basert på virkelige eksempler. Heftet gir også et innblikk i teorier om tilknytning.

Barn som trenger spesielle foreldre gir et nærmere innblikk i hva som ligger i begrepet "barn med spesielle omsorgsbehov". Heftet går blant annet inn på hva behovene dreier seg om, og hvordan de kan møtes av barnets adoptivforeldre

Heftene er skrevet for adoptivforeldre, helsepersonell, barnehage- og skolepersonell og andre fagpersoner familien eventuelt skulle komme i kontakt med. De fleste adopterte barn finner seg vel til rette i sine nye familier, og en del vil ikke ha behov for mer enn et hvilket som helst annet barn. Noe av det som sies kan kanskje synes selvfølgelig, men man har også sett at det som kan oppleves selvfølgelig for et barn født inn i en familie, kan være viktig å fokusere på når det gjelder et adoptert barn. Det vil alltid være en fare for å stigmatisere adopterte barn når man fokuserer særskilt på dem. Men erfaring viser også at uten kunnskap og informasjon kan reelle utfordringer lett avvises eller overses.

Adopsjonsforeningene får mange spørsmål som gjelder adopsjon av eldre barn. Vil det være en større utfordring for foreldre å adoptere et eldre barn sammenlignet med et yngre barn? Hvordan er det for et eldre barn å bli adoptert? Vil barnet finne seg til rette? Hvordan kan barn og foreldre best tilpasse seg sitt nye familieliv?

Her finnes ingen fasit. Hver familie skaper sin egen, unike historie. Men ut fra generell kunnskap om barns utvikling og behov, barn og foreldres tilknytning og den erfaringen eldre adopterte og deres foreldre har delt med forfatteren, kan man i dette heftet få et innblikk i hva det kan innebære å adoptere et eldre barn. Vi håper heftet kan gi svar på en del spørsmål og inspirere til videre refleksjon.

Adopsjonsforum

Verdens Barn
FOR BARN OG FORELDRE

InorAdopt